

גודל הזכות בעבודת השי"ת מתוך התאמצות וטירחה, עומדת לאדם לדורי דורות!!!

ומניעות, אלא כולם היו שווים בעיניה לטובה, כי עיקר העבודה והחשיבות הוא להתגבר על הנסיונות. ובכח זה תבוא גם אסתר בת בתה ותמלוך על קכ"ז מדינות, שממנה למדה שעיקר הנחת רוח לפני המקום ב"ה הוא כשעומדת בצדקתה בבית אחשוורוש, ולא רק כשהיא בבית מרדכי היהודי.

ובזה עורר את הציבור להתאמץ בתורה ובעבודה דייקא בזמן שהיצר מכביד ומקשה על העבודה, ובכל פינה שאתה פונה אינך רואה אלא מניעות ונסיונות, כי זהו הנחת רוח הגדול ביותר לפני השי"ת, כאשר האדם מתגבר על כל הקשים ועומד בכולם.

« איזה נאמנות מיוחדת יש ל'ארץ'?? »

ובהאי עניינא, מבאר הרה"ק הערוגות הבושם זי"ע, מה שאמר אברהם אבינו לאליעזר עבדו וְאֶשְׁבִּיעֶנּוּ בְּה' אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם וְאֶלְקֵי הָאָרֶץ (בראשית כד, ג), כשהוא מקדים לפרש את הפסוק עֵינִי בְּנֶאֱמָנִי אָרֶץ לְשִׁבְתָּ עִמָּדִי (תהלים קא, ו), מדוע אמר נאמני ארץ, ולא נאמני רוח.

דהנה איתא בגמ' (ר"ה יא). "אמר ר' יהושע בן לוי, כל מעשי בראשית בקומתן נבראו, בדעתן נבראו, בצביונם נבראו". ופירש"י, שהשי"ת שאל כל אחד ואחד מהנבראים האם רצונו להיבראות כך, וכולם ענו ואמרו הן. ואף כששאל את הארץ האם רצונה להיבראות כארץ, לא התנגדה לאמר, רבונו של עולם, מדוע השמים ושמי השמים וכל צבאם קרובים ליוצרם ובוראם, ואילו אני אהיה בריאה גשמית עשויה מחומר גס ועב, אלא אמרה אם כך הוא רצון הבורא אעשה זאת בלב ונפש חפציה. ונרמז בקריאת שמה 'ארץ', כי רצתה לעשות רצון קונה, (בר"ה ז).

וממשיך בלשון קדשו, "ומזה נקח מוסר, שאל יתרעם האדם לאמר מפני מה נשתנתי, שאי אפשר לי לחיות מיושבי ביהמ"ד ולעבוד את השי"ת באופן זה, או שלא ניתן לי שכל חריף ומחודד, ואילמלי נבראתי כן, הייתי עובד את השי"ת. דכיון דהבורא כל עולמים יתב"ש צפה והביט שראוי לבראו בתכונה וטבע זה, אם כן וודאי יגיע לשלימותו רק בזה האופן, רק שיהיה באמונה.

וזוהו אומר עיני בְּנֶאֱמָנִי אָרֶץ, כי הבורא אוהב את אלו שנאמנותם תמה, כמו הארץ, ונכנעים לעשות רצון קונם וחפץ צורם באותו אופן שיועד להם, בבחינת שמים הן בבחינת ארץ.

על פי זה יבואר כמין חומר, שבאותה שעה ששלח אברהם אבינו את אליעזר עבדו לחפש זיווג עבור יצחק בנו, אמר לו אליעזר, אֵלֵי לֹא תֵלֶךְ (שם כד, לט) ודרשו חז"ל במדרש (בר"ה נט, ט) ממה שנאמר 'אל' חסר, שהיתה כוונתו שבת היתה לו לאליעזר ורצה שתנשא ליצחק והיינו אלי - אליו. אמר לו אברהם, בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מדבק בברוך.

ובכל זאת נשאר אליעזר בנאמנותו בשלימות הגמור כעד השתא, ולא נתמעטה נאמנותו אפילו בכהוא זה. על הנהגה כזאת אמר לו אברהם, וְאֶשְׁבִּיעֶנּוּ בְּה' אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם וְאֶלְקֵי הָאָרֶץ (שם ג), שזכית להבין, שהעובדים את ה' במדריגות הפשטות של 'אלוקי הארץ' בחינת ארור, חשובים ממש

« האם התאמצה רבקה כשהשקתה את הגמלים?? »

כתוב בפרשה ותמלא כדה ותעל. וַיִּרְץ הָעֶבֶד לְקִרְאָתָהּ (בראשית כד, טז-יז), ופ' רש"י, ומקורו מדברי חז"ל (בר"ה ס ה), "לפי שראה שעלו המים לקראתה". וכתב ע"ז הרמב"ן, וז"ל: "נראה שדקדקו כן, מלשון ותמלא כדה ותעל, שלא אמר ותשאב ותמלא, ונעשה לה נס בפעם הראשונה, כי אחרי כן כתוב (פסוק כ) ותשאב", עכ"ל.

כלומר, שלאחר שביקש ממנה אליעזר הגמלאיני נָא מַעַט מִיָּם (שם יז) והשקתה אותו, אמרה רבקה גם לְגַמְלֵיךְ אֶשָּׂאב (שם יט), וַיִּרְץ עוֹד אֶל הַבְּאֵר לְשָׂאב (שם כ), ואז לא עלו המים לקראתה אלא וַתִּשָּׂאב לְכָל גַּמְלָיו (שם), שהוצרכה לשאוב מים בעצמה.

וביאר הרה"ק הקדושת לוי זי"ע (ד"ה וירץ), מדוע באמת לא נעשה נס לאותה צדקת שלא תצטרך להתאמץ ולטרוח בשאיבת המים כמו שהיה בפעם הראשונה. כי בתחילה, קודם שביקש ממנה אליעזר שתשקה אותו, אזי היה בדעתה לשאוב לצורך עצמה, ולא לשם מצוה (שעדיין לא ביקש ממנה), ומשום כך נעשה לה נס שעלו המים שלא תצטרך לשאוב. אמנם לאחר מכן חזרה אל הבאר לגמול חסד עם הגמלים, על כן לא עלו המים לקראתה, כי אדרבה המצוה חשובה יותר כשנעשית מתוך טרחה ויגיעה.

והנה, ידועים דברי המדרש בריש פרשתן (בר"ה נח, ג), "רבי עקיבא היה יושב ודורש והציבור מתנמנם, ביקש לעוררן, אמר, מה ראתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה, אלא תבוא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחייתה קכ"ז שנה שתמלוך על קכ"ז מדינות".

וכבר האריכו המפרשים, מה ראה רבי עקיבא לעוררם ולהעירם מתרדמתם דוקא במאמר זה ולא בשאר דברי אגדה. עוד תמה הרה"ק השפע חיים זי"ע (ס"ג תשל"א), שנראה מדברי המדרש, שאסתר זכתה למלוך על קכ"ז מדינות בזכות שרה, ותמוה מאוד, וכי מה גדולה ושכר הוא לאותה צדקת אסתר, להיות עם אותו ערל רשע אחשוורוש. ובוודאי היה נוהג לה ליפול לכבשן האש מלחיות עם נכרי. ואפילו בלא צער נורא זה, מהו הטובה לאסתר, להיות מלכה על קכ"ז מדינות של עובדי כוכבים.

ומבאר, כי בחיי האדם ישנם תקופות ועיתים שונים שמתגברים בהם מניעות וטרדות המעכבות אותו מלעבוד את השי"ת, ועיקר העבודה היא להתגבר על אותם נסיונות ומניעות ולעבוד תמיד את השי"ת. ולזאת כיוונו חז"ל באמרם על שרה אמנו 'כולן שווין לטובה', ר"ל, שבכל שנות חייה התייגעה תמיד לעשות רצונו ית'.

ומעתה יש לבאר שכאשר ראה רבי עקיבא את התלמידים מתנמנמים רצה לעוררם להתגבר על העייפות והקושי, על כן אמר להם, מה ראתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה, והיתה כוונתו להקשות כנ"ל, מפני מה הביא הקב"ה צרה כזאת על אסתר למלוך על עובדי ע"ז לצידו של אחשוורוש הרשע, ומדוע הכניס אותה לבית טמא ושפל כארמון המלוכה, ולהביאה לידי נסיונות כאלו.

אלא תבוא אסתר, שהיתה בת בתה של שרה, שחייתה קכ"ז שנה, ולא העדיפה את השנים בהם היו חייה על מי מנוחות על שנות הקושי

כמדריגת 'אלוקי השמים' בבחינת ברוך, וזאת למדת מהארץ שרצתה לעשות רצון קונה, אף שיועד לה להיות ארץ, מדריגה נמוכה ביותר.

זה נמי מה שנאמר וְאָבָא הַיּוֹם אֶל הָעֵינַן (שם מב), וברש"י, מכאן שקפצה לו הארץ, שבאה לקראתו בחינת הארץ, שלא רצתה כי אם לעשות רצון קונה.

« מי היה אותו מלאך שקרא לאברהם לא לשחוט את יצחק?? »

בנוסח של סליחות אנו אומרים "מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה הוא יעננו". וצ"ב, כי לא ידענו איזו תפילה ובקשה ביקש אברהם אבינו בהר המוריה (עי' בדברי הר"ן תענית ו. ד"ה ויש שמתמיהין).

וביאר מרן הגאב"ד ירושלים הגה"צ רבי יצחק טוביה ווייס זצ"ל (בספרו שערי טוביה), על פי מה שתרגם בתרגום יונתן מה שנאמר לאחר העקידה וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יִרְאָה (בראשית כב, יד), שאברהם התפלל וביקש רחמים מלפני ה', שכאשר יהיו זרעו של יצחק נכנסים לשעת הדחק, יזכור להם הקב"ה זכות העקידה, ויענם ויפדה אותם. ואכן, על תפילה זו אנו אומרים 'מי שענה לאברהם אבינו', כי תפילתו נתקבלה, שהקב"ה יזכור לדורות עולם בכל צרה שלא תהא, את זכות העקידה להושיע אותם מכל צרה וצוקה.

ומעומק הדברים נלמד יסוד גדול ונאמן, שכאשר יהודי עוקד את עצמו ומתגבר על הקשיים שמערים בפניו יצרו הרע, אזי כביכול מפקיד הוא אותו זכות אצל הקב"ה, והיא תהיה לו למשמרת לעמוד לו בעת צרתו, כאשר יצטרך לזכות. וחלילה מלומר או לחשוב, שאותה מסירת נפש והקרבה אינה נושאת פירות, שהרי לא נושע מיד, כי האמת היא שהזכות היא מופקדת היא אצל הרבש"ע, והוא נאמן לשלם שכר טוב ליראיו, אלא ששומר את הזכות לשעת הצורך.

ורש"י הק' בספרו **ספר הפרדס** מגלה לנו גילוי נפלא. שהנה אמרו המלאכים לאברהם שוב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חַיָּה וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ (בראשית יח, י). ולכאור לא מצינו שחזר אליו המלאך, והיכן נתקיימו דבריו. ומבאר, כי הכוונה באומרו כְּעַת חַיָּה, לזמן בו יצטרך יצחק לחיות מחודשת בשעת העקידה, שאז ישוב המלאך להצילו. ואכן, כתיב וַיִּקְרָא אֵלָיו מֶלֶאךָ ה' מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הַנְּבִי. וַיֹּאמֶר אֶל תְּשַׁלַּח יָדְךָ אֶל הַנֶּזֶר וְאֵל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה (בראשית כב, יא-יב), והיה זה המלאך שאמר שוב אָשׁוּב אֵלֶיךָ. הרי שאותה זכות של אברהם שמסר נפשו על הכנסת אורחים, דייקא כשהיה חלוש, וביום השלישי למילתו וכחום היום, היא שעמדה לו לאחר זמן להציל את יצחק בנו.

« האם יש לנו קנה מדה לחשבן את שכר המצוות?? »

אייתא בגמ' (מכות כג): משמו של רבי שמעון ברבי, "הרי הוא אומר רַך חֶזֶק לְבַלְתִּי אֶכֶל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ (דברים יב, כג), ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו, הפורש ממנו מקבל שכר, גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדן, הפורש מהן על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו עד סוף כל הדורות", עכ"ל הגמ'.

והקשה המהר"ל (חידושי אגודות שם), שלכאור מדברי הגמ' משמע, שידוע לכולם את שכר המצוות, וככל שהמצוה יותר קשה, יש עליה שכר יותר גדול. אולם הרי אמרו **חז"ל** במשנה (אבות ב, א) "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות", ואם כן אפשר שעל מצות שלוח הקן ומצות דם יש יותר שכר ממצוה אחרת, אף שהיא גדולה מהם.

ומבאר המהר"ל שבאמת אין כאן סתירה בין שני מאמרי חז"ל, כי שכר המצוה כשלעצמה, ללא התחשבות במאמץ שהושקע בקיומה, אכן אינו ידוע, ואין אנו יכולים לחשבנו על פי חשיבות המצוה המובנת לנו בשכלנו. אולם מלבד השכר שניתן על כל מצוה ומצוה כשלעצמה, קיים גם שכר אחר, שהוא שכר על ההוצאה או הטורח של האדם בקיימו המצוה, ובודאי שהשכר הוא לפי הטורח וההוצאה שיש לאדם כמו שאמרו (אבות ה, כג), לפום צערא אגרא.

בפרשת העקידה כתוב וַיֵּשָׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו, וַיֵּרָא וְהִנֵּה אֵיל אַחַר נֶאֱחָז בְּסֶבֶךְ בְּקִרְנָיו, וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל גו' (בראשית כב, יג), והרבה מפרשים עמדו על מהו הלשון 'אחר'. וברש"י הק' פי', שהכוונה שאחרי שאמר לו המלאך אל תשלח ידך, ואחר כל דברי המלאך והשכינה, ואחר טענותיו של אברהם, אחר כל זה ראהו כשהוא נאחז בסבך. ועוד כתוב ברש"י, שהיה רץ אל אברהם, והשטן סובכו ומערבבו באילנות.

ואמר הגר"א דסלר זצ"ל, דהנה באמת, הלא אמרו שזה האיל מוכן היה לכך מששת ימי בראשית, ואפ"ה לא בא אליו מיד, אלא בא בקושי וטורח, והשטן סובכו באילנות, וכל זה רק אחר כל הטענות וכו', ואף שכבר אמר לו הקב"ה לאאע"ה עֵתָה יִדְעָתִי כִּי יֵרָא אֲלֵקִים אֶתָּה (שם יב), אפ"ה שלימות העקידה הלא היה כששחט האיל תמורתו, ולא זכה לזה אלא ע"י הטורח והקושי, ובלא הקושי לא היה זוכה לראות את האיל, ולא היה בא לשלימות העקידה.

"...אחר השבת קרא

המהרש"א לראשי

הקהל, ואמר גוזרני

עליכם בתורת מרא

דאתרא, כי המהר"ם

יחזור להיות הרב

ואב"ד, והג"ר שמעון

זאב יעקור דירתו

לפראג, ויהיה ראש

ישיבה שם, ואני

עוזב את הרבנות

דכאן, וחזר למקומו

לאוסטרהא..."

« מדוע קיבל המהרש"א את משרת רבנות לובלין, לפחות משבוע אחד?? »

ונסיים בעובדה נפלאה, ברבינו המהרש"א, שזכה שחיבורו נתקבל בכל תפוצות ישראל, ונדפס בכל השס"ן. שהמהרש"א היה רב ואב"ד באוסטרהא, ובלובלין היה המהר"ם רב ואב"ד, והיה לו ישיבה, והיה שם הג"ר שמעון זאב, בנו של המהרש"ל, שהיה גם הוא ראש ישיבה.

ופעם אחת, נפל מחלוקת ביניהם בפירוש דיבור אחד בתוס', ונתגלגל המחלוקת בין התלמידים וכו', עד שגעשה כל העיר מהמחלוקת, עד שבא אצל ראשי הקהל ופיטרו המהר"ם מן הרבנות, ואת הג"ר שמעון זאב מראשות הישיבה, והלכו ראשי הקהל ונתנו כתב רבנות להמהרש"א, לרבנות לובלין. והמהרש"א קיבל הרבנות, ועזב רבנות אוסטרהא ובא ללובלין.

בשבת הראשונה עלה ודרש דרשה ראשונה שלו, ופתח ואמר, יש לי ב' קושיות, על הא' יש לי תירוץ ועל הב' אין לי תירוץ. הקושיא הראשונה היא, מה עלה על דעתכם שאעזוב רבנות אוסטרהא לבוא ללובלין, והלא אוסטרהא היא עיר גדולה וחשובה יותר. ועל זה אין לי תירוץ. הקושיא השנייה היא למה אני קיבלתי הרבנות, ולמה עזבתי עיר אוסטרהא לטובת לובלין. ועל זה יש לי תירוץ, כי עיר שיש בה ב' בעלי בתים כמו המהר"ם והג"ר שמעון זאב, כדאי הוא לעזוב רבנות אוסטרהא ולבוא ללובלין.

אחר השבת קרא המהרש"א לראשי הקהל, ואמר גוזרני עליכם בתורת מרא דאתרא, כי המהר"ם יחזור להיות הרב ואב"ד, והג"ר שמעון זאב יעקור דירתו לפראג, ויהיה ראש ישיבה שם, ואני עוזב את הרבנות דכאן, וחזר למקומו לאוסטרהא. עד כאן העובדא.

ויש ללמוד ממעשי הגדולים, כמה טורח היה למהרש"א לעקור דירתו וכו', ולבא ללובלין וכו', ועזב את הרבנות דאוסטרהא, והיו יכולין שלא לקבלו שוב וכו', והכל כדי לתקן השלום על תילו, ולהחזיר כבוד התורה למקומו, והיה יכול לשלוח אגרת וכו', ולא עשה כן, אלא טרח עצמו בטורח עצום וגדול, כי כפי הטורח כך הוא פועל ומועיל, ובלי טורח לא יועיל כלום, וא"כ לא בכדי זכה שנתפשו ספריו בכל ישראל.